

MUSIQA MADANIYATI DARSLARIDA YANGI AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI

Shamsiyev Sherzod Istamovich

Buxoro davlat pedagogika instituti "Musiqqa va tasviriy san'at" kafedrasi o'qituvchisi

Ahrorov Asrorbek Aminjon o'g'li

Ustoz shogird ishlari asosida, Iqtidorli talaba 2-MUZ 22

ANNOTATSIYA. *Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari – bu axborot ma'lumotni bir ko'rinishdan ikkinchi, sifat jihatidan yangi ko'rinishga keltirish, axborotni yig'ish, qayta ishlash va uzatishning usul va vositalari majmuasidan foydalanish jarayonidir. Maqolada musiqa darslarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning samarasi, o'ziga xosligi va bugungi kundagi ahamiyati haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, musiqa ta'limi, kompyuter, musiqiy dasturlar, pedagogik dasturlar.

ANNOTATION. *Information and communication technologies are the process of converting information from one form to another, qualitatively new, using a set of methods and tools for collecting, processing and transmitting information. The article discusses the effectiveness, uniqueness and relevance of the use of information and communication technologies in music lessons.*

Keywords: information and communication technologies, music education, computer, music programs, pedagogical programs.

АННОТАЦИЯ. *Информационные и коммуникационные технологии – это процесс изменения информации из одной формы в другую, качественно новую форму с использованием совокупности методов и средств сбора, обработки и передачи информации. В статье говорится об эффективности, уникальности и важности использования информационно-коммуникационных технологий на уроках музыки сегодня.*

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, музыкальное образование, компьютер, музыкальные программы, педагогические программы.

KIRISH. Ta'lim sohasida kompyuterlashtirish, internetlashtirish, shuningdek, axborotlashtirish jarayonlari mavjud. Ushbu o'zgarish natijasida ta'lim sifati, samaradorligi va mavjudligi yaxshilanmoqda. O'quvchilarga yo'naltirilgan ta'lim va o'quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltirilganligi bilan bir qatorda ta'lim jarayoniga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish, yagona interaktiv axborot makonini yaratish dolzarb masala bo'lib qoldi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini takomillashtirish (mahalliy va global tarmoqlarni, ma'lumotlar bazalarini va bilimlarni, shuningdek, ekspert tizimlarini yaratish) ta'limning an'anaviy shakllarini boyitadigan o'ziga xos ta'lim, axborot, kompyuter maydonini tashkil etadi.

Axborot – kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi kelajakdagi ta'lim tizimining ikkita asosiy tamoyilini amalga oshirishga imkon beradi: mavjudlik printsiplari va uzluksizlik printsiplari. Aynan axborot va telekommunikatsiya texnologiyalari o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limni yanada qulaylashtirdi. So'nggi yillarda umumiy ta'lim maktablari, kollejlari va universitetlar tobora ko'proq o'quv fanlarini o'rganishda axborot texnologiyalaridan foydalanishga murojaat qilmoqdalar, ta'lim sohasini axborotlashtirish amalga oshirilmoqda.

Axborotlashtirish deganda kompyuter texnologiyalari va yangi axborot texnologiyalarini ishlab chiqarish, ta'lim, odamlarning ijtimoiy va shaxsiy hayotining turli sohalariga joriy etishning faol jarayoni tushuniladi. Axborotlashtirish bilim olish jarayonini sezilarli darajada o'zgartirdi. Axborotkommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan yangi o'quv texnologiyalari o'quv jarayonini yanada intensiv qiladi, idrok, tushunish tezligini va muhim bo'lgan narsani katta hajmdagi bilimlarni o'zlashtirish chuqurligini oshiradi.

Pedagogikada ta'limning axborot texnologiyalari tushunchasi mavjud. Ushbu tushuncha ma'lumotni tayyorlash va talabaga etkazish jarayonini tavsiflaydi. Ushbu jarayonni amalga oshirish vositalari kompyuter texnikasi va dasturiy ta'minotidir. Ta'limning axborot texnologiyalarida o'quv ma'lumotlarini uzatishga xizmat qiluvchi ikkita component mavjud: texnik vositalar: kompyuter texnologiyalari va aloqa vositalari; turli maqsadlarda bo'lishi mumkin bo'lgan dasturiy ta'minot.

Axborot texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik maqsadlari quyidagilardir:
shaxsni rivojlantirishda, ya'ni tafakkurni rivojlantirishda,

estetik tarbiyada,
 eksperimental tadqiqot faoliyatida ko'nikmalarni rivojlantirishda,
 axborot madaniyatini shakllantirishda,
 ijtimoiy buyurtmani amalga oshirishda: foydalanuvchini («kompyuter savodxonligi») deb ataladigan umumiy ma'lumot tayyorlashni amalga oshirish,
 har qanday yo'nalish bo'yicha mutaxassisni tayyorlash;
 ta'lim samaradorligini va sifatini oshirishni,
 bilim faoliyati motivlarini ta'minlashni,
 axborot va predmetli o'qitishning integratsiyasi orqali fanlararo aloqalarni chuqurlashtirishni nazarda tutadigan ta'lim jarayonini intensivlashtirishda.

Hozirgi vaqtda pedagogik dasturiy ta'minotning turli xil klassifikatsiyalari va tipologiyalari juda ko'p. Ushbu uslubiy maqsadga muvofiq pedagogik dasturiy vositalar quyidagilar bo'lishi mumkin:

kompyuter darsliklari (darslari);
 o'quv dasturlari (repetitorlar);
 nazorat qilish (sinov chig'anoqlari);
 ma'lumot va ma'lumotnoma (entsiklopediyalar);

taqlid;

modellashtirish;

namoyish (slyayd yoki videofilmlar);

o'quv o'yinlari;

bo'sh vaqt (kompyuter o'yinlari: rol o'ynash, mantiqiy, sport va boshqa turlari).

Musiqiy ta'limda yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish o'qitish vositalari, shakllari va usullarini optimallashtirishga, muayyan ta'lim muammolarining oqilona echimlarini topishga, o'quv jarayonini takomillashtirishning tegishli usullarini tanlashga imkon beradi, an'anaviy muammolardan kelib chiqadigan bir qator qiyinchiliklarni engishga yordam beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Kompyuter ta'lim dasturlarining quyidagi turlari mavjud:

elektron darslik;

elektron musiqiy entsiklopediya;

kutubxona ma'lumotlarini qidirish tizimlari;

bilimlarni boshqarish kompyuter dasturlari.

Bugungi kunda musiqiy kompyuter dasturlari musiqiy ta'limning quyidagi asosiy yo'nalishlari bo'yicha ishlab chiqilmoqda. Musiqachining badiiy tafakkurini tarbiyalash; amaliy ko'nikmalarni shakllantirish; musiqiy qobiliyatlarni rivojlantirish; ijodiy faoliyat; atamalarning asosiy tushunchalarini o'rganish; nazariy bilimlarni ta'minlovchi dasturlar – ular talabalar tomonidan musiqiy asarlar tuzish qonunlari va qoidalarini, asosiy nazariy tushunchalarni o'zlashtirishga qaratilgan.

Dasturlar, qoida tariqasida, ko'plab musiqiy atamalarni, musiqiy savodxonlik va musiqa nazariyasining elementlarini, notalarni, akkordlarni va boshqalarni aniqlash uchun test topshiriqlarini tushuntirib beradigan o'yin va ta'lim bo'limlarini o'z ichiga oladi. Solfedjio, garmoniya, polifoniya an'anaviy mashg'ulot shakliga muvofiq nazariy fanlardan biridagi darsga taqlidni ifodalaydi yoki uzoq muddatli mashqlarni talab qiladigan individual qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan.

Shu bilan birga, dastur talaba bilan pedagogik muloqotni olib borishi, fikr-mulohazalari bo'lishi va baho berishi kerak. Eshitish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan dasturlar - intonatsiya, garmonik, ohangdor eshitish va hokazolarning sofligini rivojlantirish bo'yicha turli treninglarni o'z ichiga oladi. Ular tarkibida notalar, intervallarni, tarozilarni va boshqalarni aniqlashda mashq qilishga imkon beradigan turli xil eshitish diktantlari mavjud.

Musiqiy adabiyot dasturlari - bular kitoblar, ensiklopediyalar, MIDI fayllari ko'rinishidagi musiqiy asarlar to'plamini, tegishli bastakorlar va musiqachilarning qisqa tarjimai hollarini o'z ichiga olgan turli xil musiqiy asarlar to'g'risidagi kichik rasmlar ma'lumotnomalar va ushbu material bo'yicha kichik viktorina bo'lishi mumkin.

Musiqa va musiqiy adabiyotlar tarixi bo'yicha dasturlarning matnlari slyaydlar va reproduksiyalar, musiqiy asarlardan parchalar, videofilmlar bilan tasvirlangan, tanlangan musiqiy va badiiy asarlar va maqolalar slyayd-shousi bilan birga rivoyatlarni o'z ichiga olishi mumkin. Bunday dasturlar yordamida siz turli mamlakatlar va davrlarning bastakorlari ijodi bilan tanishishingiz, ularning tarjimai hollarini bilishingiz, u yaratgan musiqa haqida ma'lumot olishingiz, lavhalar bo'yicha ba'zi qismlarini saralashingiz, musiqiy san'atning turli janrlari, musiqachilar va musiqa asboblari haqida bilib olishingiz mumkin.

Gipermurojaatlar dasturning bir qismidan ikkinchisiga tezda o'tish imkonini beradi. Dasturlar keng ko'lamli qidirish imkoniyatiga ega. Bastakor, ijrochi nomi, yorlig'i, musiqa turi va vaqt davri yoki ma'lum

bir mavzu bo'yicha ma'lumotlarni olishingiz mumkin.

Mutaxassislik bo'yicha bilim va ko'nikmalarni ta'minlaydigan dasturlar - ular, albatta, har qanday musiqa asbobini (pianino yoki sintezator, gitara) o'zlashtirishni ma'lum darajada ta'minlaydi. Ijodiy dasturlar odatda, bu umumiy rivojlanish yo'nalishidagi o'yinlarni o'qitish dasturlari.

Ularning yordami bilan bolalar kublar singari oddiy kuylar yozishni yoki masalan: oddiy kuylar tayyorlashni, ritm, cholg'u asboblarning turli versiyalari bilan o'ynashni va o'zlarining kompozitsiyalarini yaratishni o'rganadilar.

Kombinatsiyalangan dasturlar - tarix, musiqa nazariyasi, kompozitsiya asoslari to'g'risidagi bilimlarni o'z ichiga oladi. Ma'ruzalar, mashqlar, o'yinlarni o'z ichiga oladi va ijodkorlikni rivojlantiradi.

Zamonaviy musiqa amaliyotida yangi axborot texnologiyalaridan tobora ko'proq foydalanilmoqda, bu zamonaviy madaniyatning bir qismiga aylandi.

Elektron musiqa asboblarning (sintezatorlar, namuna oluvchilar, musiqa kompyuterlari) tobora ko'payib borayotgan turlari mavjud. Musiqiy ta'limda multimedia tizimlaridan foydalanish musiqiy entsiklopediyalar, kitoblar, ma'lumotnomalar va lazer kompakt-disklariga yozilgan turli xil antologiyalardan ta'lim maqsadida foydalanish imkoniyatini beradi.

Zamonaviy musiqa darsi - bu darsda zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kompyuter texnologiyalari va elektron musiqa asboblardan foydalaniladi. Musiqa darsi ijodiy muhitni yaratishi bilan ajralib turadi, chunki musiqa darslarining mazmuni hissiyotlar va ularning sub'ektiv tajribalaridan iborat. Ushbu o'ziga xos tarkib turli xil texnikalarni, ish turlarini va yangi multimedia vositalarini tanlashni belgilaydi.

Musiqiy kompyuter texnologiyalari musiqiy mahsulotlarning texnik reproduksiyasida printsiplial jihatdan yangi bosqichni ochdi. Musiqiy notadan, amaliy musiqa janrlarida, ovoz yozish vositalarida, ovozni qayta tiklash uskunalarining sifatli imkoniyatlari, teatr va konsert tadbirlarida, ovoz dizayni va musiqiy eshittirishlarda foydalanib kelinmoqda.

XXI asr musiqiy pedagogikasi sohasidagi yetakchi yo'nalishlardan biri bu talabalarni axborot va kompyuter texnologiyalari bilan tanishtirishdir. Axborot va kompyuter texnologiyalarini rivojlantirish ob'ektiv ravishda zarur. Birinchidan, bastakorlar va ijrochilarning kasbiy tayyorgarligi uchun, ikkinchidan, yordamchi o'quv materialining manbasi sifatida foydalanish (ma'lumotnoma, o'qitish, tahrirlash, ovoz yozish, ovozni ko'paytirish va hk.).).

Kompyuter dasturlari, shuningdek, cholg'u asboblarni chalishni o'rgatishda, musiqiy quloqni rivojlantirishda, musiqiy asarlarni tinglashda, kuylarni tanlashda, musiqiy matnni tartibga solish, improvizatsiya qilish, matn terish va tahrirlashda ham qo'llaniladi.

Kompyuter dasturlari sizga asbobning diapazonini, ijrochining parchalarni ravonligini, zarbalar va dinamik soyalarni bajarilishini, artikulyatsiyani va boshqalarni aniqlashga imkon beradi. Bundan tashqari, kompyuter sizga «orkestr» bilan qismlarni o'rganishga imkon beradi. Shuningdek, u dirijyor «simulyator» vazifasini bajarishi mumkin (televizion uskunalar yordamida).

Kompyuter dasturlarimusiqa tarixi davomida asarlarning ohanglarini (mavzularini) musiqiy va auditoriya tahlilini o'tkazishga imkon beradi. Ko'pgina musiqiy fanlar uchun kompyuter bibliografik va entsiklopedik ma'lumotlarning qimmatli manbasidir.

Vizual taqdimot yoki illyustratsion materialga imkon beradigan kompyuter taqdimotlari bilan keng tarqalgan loyiha topshiriqlari, o'qitishga yangi axborot texnologiyalarini joriy etish belgilangan tashkiliy shakllar va o'qitish usullarining modifikatsiyasini belgilaydi.

O'qitishning yangi zamonaviy usullari shaxsga yo'naltirilgan va rivojlantiruvchi ta'lim g'oyalarni amalga oshirish, o'quv jarayonining barcha bosqichlarini mustahkamlash, uning samaradorligi va sifatini oshirish uchun mo'ljallangan.

Ta'lim jarayonida yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish tafakkurning vizual-majoziy va nazariy turlarini rivojlantirishni boshlaydi shuningdek talabalarning ijodiy, intellektual salohiyatini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Axborot texnologiyalari musiqa va unga aloqador mavzular uchun o'quv jarayonining ajralmas qismidir.

Axborot texnologiyalari imkoniyatlari boshqa va boshqa musiqa fanlarini o'qitishda ham o'qitish samaradorligini oshirishga imkon beradi. Musiqada kompyuter texnologiyalarining rivojlanishi istiqbolli, dolzarb va ob'ektiv zarurdir. Axborot kompyuter texnologiyalaridan malakali va tizimli foydalanish talabalar, o'qituvchilar, tadqiqotchilarga vaqtni yanada samarali taqsimlash, ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish imkoniyatini beradi.

XULOSA

Shunday qilib, ta'limni, mehnatni va umuman zamonaviy hayotni axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi. Bugungi kunda institutlar, universitetlar, gimnaziyalar, maktablar, kollejlilar, texnik maktablar va hattoki bolalar bog'chalari eng so'nggi kompyuter texnologiyalari bilan jihozlangan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

Шамсиев Ш. И., Солиев А. А. Основы хорового пения на уроках музыки //Проблемы науки. – 2021. – №. 1 (60). – С. 55-57.

Шамсиев Ш. И. Молодой специалист учитель музыки, как руководитель хорового коллектива в общеобразовательной школе //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 540-545.

Шамсиев Ш. И. Новые подходы к подготовке молодых специалистов учителей музыки, разработка уроков музыки //Science and Education. – 2022. – Т. 3. – №. 1. – С. 528-533.

Shamsiev S. I. The role of folk songs in educating student's role of folk songs in student education // International Journal on Integrated Education. – 2021. – Т. 4. – №. 2. – С. 76-78.

Shamsiyev S. I., Ramazonov S. R. O. G. L. Boshlang'ich sinflarda vokal-xor malakalarini shakllantirish va rivojlantirish uslublari //Scientific progress. – 2021. – Т. 1. – №. 5. – С. 377-381.

Шамсиев Ш. И., Солиев А. А. Развивайте навыки чтения музыки во время пения //Наука, техника и образование. – 2021. – №. 2-1 (77). – С. 92-95.

Шамсиев Ш. И. Формы организации музыкального общения //Вестник науки и образования. – 2020. – №. 21-2 (99). – С. 71-74.

Istamovich S. S. et al. Development, Appearances and Types of Choral Art in Central Asian Countries // Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – Т. 2. – №. 2. – С. 73-75.